28/10/2025

Φλωρίνης Ειρηναίος: Η ιστορία της σημαίας και οι ήρωες του ‘40

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας

- **Του Σεβ. Μητροπολίτη Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας κ. Ειρηναίου**

Με την ευκαιρία της Εθνικής μας Επετείου και επειδή πλέον δεν ακούγονται και δεν γράφονται πολλά για τα εθνικά μας σύμβολα, τους πατριωτικούς αγώνες και τους ήρωες του γένους μας, θέλουμε να γράψουμε ένα κείμενο αφιερωμένο στο εθνικό μας σύμβολο ως αντίδωρο μνήμης για όσους έπεσαν μ’ αυτό το σύμβολο στα πεδία των μαχών για να μπορούμε εμείς σήμερα να βιώνουμε το πιο πολύτιμο αγαθό των λαών που είναι η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Το ελάχιστο που μπορούμε να κάνουμε είναι να γράψουμε λίγες σκέψεις για ενημέρωση και προβληματισμό.

Όταν λέμε σημαία, εννοούμε κατ’ αρχήν τεμάχιο υφάσματος το οποίο φέρει το έμβλημα ενός έθνους. Από την αρχαιότητα ακόμη χρησιμοποιήθηκαν τα εμβλήματα αντί σημαιών, κυρίως θρησκευτικά ή στοιχείων της φύσης και ζώων. Είναι γνωστό ότι η σημαία της αρχαίας Αθήνας έφερε την γλαύκα (κουκουβάγια)

προς τιμήν της αγαπημένης τους θεάς Αθηνάς, της Σπάρτης τους Διόσκουρους, των Ασσυρίων έναν ανθρωπόμορφο αετό, των Περσών έναν αετό ή έναν αλέκτορα (κόκορα).[1]

Γνωρίζουμε επίσης από την Παλαιά Διαθήκη [2] ότι οι Ιουδαίοι έφεραν μαζί τους την Κιβωτό της Διαθήκης ως σύμβολο θρησκευτικό και εθνικό.

Για πρώτη φορά η σημαία με την σημερινή της μορφή (ως ύφασμα) ως σύμβολο εθνικό αλλά και ως σήμα έναρξης της μάχης χρησιμοποιείται από τον Μέγα Αλέξανδρο, ο οποίος αναρτά σημαία με χρώμα πορφυρό η οποία τοποθετείται πάνω στην ιστορική σάρισα και δίνει το έναυσμα της μάχης ή τη λήξη της.

Ο κυριότερος σταθμός της δημιουργίας της σημαίας ως λάβαρο και εθνικό σύμβολο είναι η σημαία του Μεγάλου Κωνσταντίνου με την επιγραφή «εν τούτω νίκα», η οποία απεικόνιζε σταυρό με το ΧΡ (τα αρχικά του Χριστού) και από τότε έως και σήμερα ο σταυρός αποτελεί το κύριο στοιχείο που υπάρχει στην ελληνική σημαία και δεν βγήκε ποτέ απ’ αυτήν.[3]

Μετά την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως ο Πελοποννήσιος Κροκόδειλος Κλαδάς υψώνει το 1464 στην Μάνη πορφυρή σημαία με τον δικέφαλο αετό εις ανάμνησιν της παλαιάς αυτοκρατορίας. Είναι το σύμβολο που έκλεψε η Αλβανία και το τοποθέτησε στη σημαία της.

Επίσης, πολλοί κληρικοί στην Επανάσταση είναι επικεφαλής των εξεγέρσεων και χρησιμοποιούν ως σημαίες τα λάβαρα των εκκλησιών με παραστάσεις του Χριστού και των Αγίων. Από τα λάβαρα των εκκλησιών οι οπλαρχηγοί, όπως οι Μαυρομιχαλαίοι, ο καπετάν Τζιουβάρας και ο καπετάν Ζαχαριάς, παίρνουν τα πρόσωπα των αγίων και τα αρχικά του Χριστού και της Παναγίας και φτιάχνουν σημαίες με δύο ή τρία χρώματα όπου πάντα το βασικό χρώμα είναι το λευκό.[4]

Ο Ρήγας Φερραίος σχεδιάζει τρίχρωμη σημαία που επάνω έχει τρεις σταυρούς και το ρόπαλο του μυθικού Ηρακλή. Τον Οκτώβριο του 1820 ο Μάρκος Μπότσαρης ύψωσε στους βράχους του Σουλίου ολόλευκη σημαία με την εικόνα του Αγίου Γεωργίου και το σταυρό πλαισιωμένο με δάφνη και τις λέξεις γύρω γύρω ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ- ΘΡΗΣΚΕΙΑ- ΠΑΤΡΙΣ.

Το Φεβρουάριο του 1821 ο Αλέξανδρος Υψηλάντης στο Ιάσιο της Ρουμανίας υψώνει τρίχρωμη λευκή, κόκκινη και μαύρη η οποία φέρει επάνω τους Αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη και στην άλλη πλευρά τον φοίνικα με τις λέξεις «εκ της κόνεώς μου αναγεννώμαι».

Ξεχωριστή θέση στα χρόνια της Επαναστάσεως έχει το γνωστό λάβαρο της

Επαναστάσεως που ύψωσε ο Παλαιών Πατρών Γερμανός στην Αγία Λαύρα στα Καλάβρυτα, το οποίο φιλοτεχνήθηκε στη Σμύρνη στα τέλη 16ου αιώνα και δωρήθηκε στη Μονή από ηγεμόνα της Μολδαβίας το 1735 και φέρει επάνω ως παράσταση την Κοίμηση της Θεοτόκου.[5]

Για πρώτη φορά η σημαία μας με την σημερινή της μορφή, δηλαδή λευκό σταυρό σε γαλάζιο φόντο, καθιερώθηκε στην Α΄ Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, τον Ιανουάριο του 1822. Η Β΄ και η Γ΄ Εθνοσυνέλευση στο Άστρος και στην Τροιζήνα αντίστοιχα καθορίζουν δύο σημαίες, ξηράς και θάλασσας. Από τότε μέχρι και το 1974 η ελληνική σημαία γνωρίζει διάφορες παραλλαγές για λίγο χρονικό διάστημα, όπως π.χ. ο Καποδίστριας τοποθετεί τον φοίνικα στο μέσο του σταυρού· ο Όθωνας τοποθετεί βασιλικό θυρεό και τις 9 λωρίδες που έχει η σημαία μας· ο Γεώργιος ο Α΄ τοποθετεί το στέμμα. Ο Γεώργιος ο Α΄ και ο Γεώργιος ο Β΄ θεσπίζουν σημαίες των όπλων του στρατού και τοποθετούν επάνω τους προστάτες Αγίους. Στη συνέχεια αρκετά διατάγματα και νόμοι από το Φεβρουάριο του 1930 μέχρι και τον τελευταίο νόμο 851/1978, η σημαία καθορίζεται και σταθεροποιείται στη μορφή που έχει σήμερα.[6]

Στις πρώτες σημαίες της πατρίδος μας δέσποζαν τρία χρώματα, με κυριότερα το λευκό, το μαύρο και το κόκκινο. Οι συμβολισμοί που δόθηκαν από τους ίδιους τους αγωνιστές είναι ξεκάθαροι. Ο Ρήγας Φερραίος εξήγησε πρώτος πως το λευκό συμβολίζει την ελευθερία, κόκκινο το αίμα και το μαύρο τον θάνατο. Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης εξηγεί πως το κόκκινο σημαίνει την αυτοκρατορική πορφύρα του ελληνικού έθνους και το αυτεξούσιο του ελληνικού λαού, το λευκό σημαίνει την αθωότητα της δίκαιας αφορμής κατά της τυρρανίας και το μαύρο σημαίνει τον θάνατο υπέρ πατρίδας και ελευθερίας.[7]

Τελικά όμως επικράτησε το λευκό και το γαλάζιο με δύο εκδοχές για τον συμβολισμό τους. Σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή το λευκό συμβολίζει τα χιονισμένα βουνά (ηπειρωτική Ελλάδα) και τα αφρισμένα κύματα (νησιωτική Ελλάδα), ενώ το γαλάζιο συμβολίζει το ελληνικό ουρανό και την θάλασσα. Με την δεύτερη εκδοχή το λευκό συμβολίζει την ελληνική φουστανέλα των αγωνιστών της ηπειρωτικής Ελλάδας ενώ το γαλάζιο την βράκα των νησιωτών αγωνιστών.[8] Σήμερα η ελληνική Σημαία έχει πέντε λωρίδες μπλε και τέσσερις λευκές, και στην κορυφή έχει το σταυρό. Οι μπλε αντιστοιχούν με τις συλλαβές Ε-ΛΕΥ-ΘΕ-ΡΙ-Α, και οι λευκές με τις συλλαβές Η-ΘΑ-ΝΑ-ΤΟΣ . Ο σταυρός συμβολίζει το «ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ» του Μεγάλου Κωνσταντίνου, αλλά κυρίως τον συμβολισμό που δίνει στο σύμβολο του σταυρού η ορθόδοξη θεολογία πως είναι το σύμβολο με το οποίο κερδίσαμε την ελευθερία και την σωτηρία μας. Η ερμηνεία αυτή δεν είναι αυθαίρετη αλλά στηρίζεται στα λόγια του μεγάλου αγωνιστή Θ. Κολοκοτρώνη που

είπε: «Μια φορά βαπτίστηκα με το λάδι για να ελευθερωθώ από τις αμαρτίες μου και μια φορά θέλω να βαπτιστώ με αίμα για να ελευθερώσω την πατρίδα μου».[9]

Η επίσημη κρατική Σημαία έχει γύρω γύρω κρόσσια, που συμβολίζουν τις ψυχές των πεσόντων υπέρ της πατρίδος. Αυτούς τους πεσόντες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ετοιμαζόμαστε να τιμήσουμε και φέτος με λειτουργίες, δοξολογίες, επιμνημόσυνες δεήσεις, με παρελάσεις, τις οποίες η πολιτεία καθορίζει αλλά στις οποίες δυστυχώς εμείς, οι απόγονοι αυτών των αγωνιστών, δεν μετέχουμε. Η βαριά ιστορία της Πατρίδος μας και των προγόνων μας γονάτισε εμάς τους νεοέλληνες και δεν μπορούμε να την ακολουθήσουμε.

Ίσως επειδή δεν γνωρίζουμε τις μεγάλες ηρωικές μορφές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου όπως:

1. Ο Κώστας Κουκίδης που στις 27 Απριλίου του 1941 ήταν φρουρός-εύζωνας στην Ακρόπολη και όταν οι ναζιστές Γερμανοί τον διέταξαν να κατεβάσει την ελληνική σημαία για να ανεβάσουν τον αγκυλωτό σταυρό, αυτός τυλίχθηκε με την ελληνική σημαία και έπεσε από τον «ιερό» βράχο επειδή δεν άντεξε την ταπείνωση του εθνικού του συμβόλου και της Πατρίδος του. [10]

2. Τα δυο ηρωικά ελληνόπουλα Μανώλης Γλέζος και Απόστολος Σάντας, οι οποίοι κατέβασαν την ναζιστική σημαία στις 31 Μαΐου του 1941 και ανέβασαν την γαλανόλευκη στην Ακρόπολη.[11]

3. Ο ξεχασμένος, από τους ιστορικούς, Έλληνας πρωθυπουργός Αλέξανδρος Κορυζής, που αυτοκτόνησε στις 18 Απριλίου 1941, για να μην υπογράψει αυτός το πρωτόκολλο παράδοσης της Ελλάδος στους Γερμανούς.

4. Ο τότε Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χρύσανθος Φιλιππίδης που είχε ξεσηκώσει τον ελληνικό λαό τον Οκτώβριο του 1940 καλώντας τον να προτιμήσει το θάνατο από τη σκλαβιά, και το 1941 καλώντας τον σε πόλεμο υπέρ βωμών και εστιών. Ο μακαριστός Χρύσανθος αρνήθηκε να παραστεί στην παράδοση της Αθήνας στους κατακτητές λέγοντας ότι: «Καθήκον του Αρχιεπισκόπου είναι η απελευθέρωση της πόλης και όχι η παράδοσή της». Μετά από λίγες ημέρες, αρνήθηκε να ορκίσει και την προδοτική κυβέρνηση Τσολάκογλου, λέγοντας στον Γερμανό Φρούραρχο φον Στούμε ότι: «Δουλειά μου είναι να ορκίζω κυβερνήσεις που εκλέγει ο λαός και όχι ο κατακτητής».

Η Πατρίδα από μας δεν ζητά τίποτα, αλλά δεν μπορούμε να ξεχάσουμε και τα λόγια του πολύπαθου στρατηγού μας Μακρυγιάννη: «Για την πατρίδα μου έκανα ότι μπορούσα. Είχα δυο ποδάρια τσακίστηκε το έναν, είχα δυο χέρια, έχω έναν· την κοιλιά μου τρύπια, το κεφάλι με δυο τρύπες, Το λοιπόν αν θέλωμεν το λίγον να

γένη μεγάλον, πρέπει να λατρεύωμεν Θεόν, να αγαπάμε Πατρίδα· να ‘χωμεν αρετή, τα παιδιά μας να τα μαθαίνωμεν γράμματα κι ηθική. Αυτό μου κόβει το κεφάλι μου και το λέω».[12]

Παραπομπές:

[1] Παπά Π. «Σημαία ΜΕΕ», 21, 718.

[2] Α΄ Βασ. 4, 4 και Α΄ Παροιμ. 15, 26-27.

[3] Ευσέβιος Καισαρείας, «Εις βίον Κωνσταντίνου βασιλέως» Λόγος 1, 28-31 PG 20.

[4] Ζαφειρίου Ν. «Σημαία, εμβλήματα, εθιμοτυπία». ΜΕΕ 10, 242.

[5] «Αγία Λαύρα, ιστορία της Ιεράς Μονής», έκδοση Ιεράς Μονής 1994, Καλάβρυτα.

[6] Σωμαράκη Σ. «Ελληνική σημαία: ένα σύμβολο με μακραίωνη ιστορία», 2000.

[7] Ζαφειρίου Ν. βλ. ανωτέρω.

[8] βλ. Σημαία ελληνική, τόμος 12ος, σελ. 211, εκδόσεις Ρίζου, Αθήνα 1996.

[9] Θ. Κολοκοτρώνη, «Διήγησις των συμβάντων της ελληνικής φυλής», έκδοση Χ. Νικολαΐδου, Αθήνα 1846.

[10] Εφημερίδα DAILY MAIL, 9 Ιουνίου 1941.

[11] Εφημερίδα ΒΡΑΔΥΝΗ, 2 Ιουνίου 1941.

[12] Ιωάννη Μακρυγιάννη, «Απομνημονεύματα», εκδόσεις Μπάϋρον, Αθήνα 1984.

Φωτογραφία: Ραφαήλ Γεωργιάδης, ope.gr